

Abeceda rodinného práva – recenze

Dovolte mi, prosím, malé zavzpomínání:

Paní doktorka Kovářová mne zaujala ještě dávno předtím, než jsme se poznaly osobně, a to svými články, které – jako advokátka v Plzni – publikovala především v časopise *Právo a rodina*, tehdy, myslím, se jmenoval *Rodinné právo*. Reagovala v nich na problémy rodinného práva, justiční a advokátní praxe a rodiny obecně, velmi originálním, neotřelým a podnětným způsobem. Proto jsem uvítala naše první osobní setkání – někdy v roce 2007 nebo 2008, kdy jsem přednášela rodinné právo pro advokátní komoru, kde ona tehdy působila jako vedoucí odboru vzdělávání a výchovy České advokátní komory. Potom jsme osobně spolupracovaly mnohokrát a opakovaně – i v době jejího ministerského angažmá.

S mnoha opatrovnickými kolegy jsme se shodli, že žádný ministr ani ministryně spravedlnosti ani před ní, ani po ukončení její funkce nevykonali pro rodinné právo tolik jako právě ona. Příkladem jen uvádím svolání konference o náhradním mateřství, které jsem se účastnila a která byla velmi, velmi inspirativní (přesto se v následujících téměř deseti letech vývoj neposunul v této oblasti téměř ani o píd'). Svolala rodinněprávní konferenci na půdě „svého“ ministerstva, kde jsme my, soudci, měli možnost na základě vlastních zkušeností a poznatků navrhnout různé změny v právu, mimo jiné kupř. zařazení určení místa bydliště dítěte do oblasti společné a rovnocenné rodičovské odpovědnosti. Zejména díky této paní ministryni byly uvedeny a těžce prosazovány tabulky na výživné – jako orientační, pomocné a nezávazné pomůcky pro soudce, advokáty, sociální pracovníky a také účastníky řízení, kterými byly přijaty velmi pozitivně a zejména vůči nimž působily jako posílení zásady předvídatelnosti práva. Dodnes žádný další ministr spravedlnosti neinicioval jejich aktualizaci, jak je běžné v mnoha sousedních státech, ale přesto jsou stále využívány.

Pro její zájem a také zásluhy o rodinné právo byla přijata do našeho Spolku rodinněprávních a opatrovnických soudců a po několika letech spoluzakládala Unii rodinných advokátů. Vzájemná spolupráce obou těchto institucí je častá, podnětná a zejména na poli vzdělávání potřebná.

Vždycky jsem se domnívala, že formulace „abeceda“ čehokoliv – práva, zahrádkáře, fotografování atp., znamená výklad základů toho či onoho oboru, základů, bez nichž nelze stavět další znalosti, činnosti, vědomosti – *vždyť každý, má-li se naučit číst, musí se především naučit abecedu...*

Pokud je mé pochopení tohoto sousloví správné, předkládaná publikace trochu máte čtenáře svým názvem. Nejedná se v ní o pouhé základy rodinného práva, ale o ucelený pohled v mnoha souvislostech, kterými paní doktorka Kovářová „rozkošatila“ svůj výklad. Najdeme zde odkazy na historii práva, demografii, sociologii, psychologii, otázky mezinárodního práva a komparatistiku. Tím předkládá velmi zajímavou, čtivou, originální, a hlavně přístupnou a uchopitelnou publikaci nejen pro advokáty nebo soudce, nejen pro sociální pracovníky, ale zejména pro klienty a účastníky řízení, pro každého i laického čtenáře, který se o rodinu, její vývoj a právní i neprávní řešení jejích problémů zajímá.

U vědomí toho, že žádný právní obor nestojí sám o sobě, ale vždy je spojen s mnoha dalšími právními odvětvími, i zde paní autorka často odkazuje a vysvětluje právo procesní, ústavní, právo civilní, trestní, správní (zejména ve směru sociálně-právní ochrany dětí, právo matrikové, úpravu ústavní výchovy, právo sociálního zabezpečení, právo zdravotní atp.), a jak již zmíněno, mezinárodní úmluvy Evropské unie i právní dokumenty přijaté mimo ni.

Výklad práva je doplněn o judikáty Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu a Nejvyššího soudu, spolu s jejich stručným výkladem a vysvětlením jejich souvislostí s tím kterým právním ustanovením.

Velmi oceňuji i její jakousi odvahu rozebírat oblasti, které právem upraveny nejsou a kde dlouhodobě chybí i společenská nebo politická vůle je řešit. Typickým příkladem je právě již zmíněné náhradní mateřství. Paní doktorka se zamýšlí nad jeho potřebností v době, kdy narození dětí je často odkládáno do pozdějšího věku matek, kdy je stále více žen, které pro vážné zdravotní problémy nemohou dítě porodit, nad otázkami morálními, které si mnozí kladou, nad důsledky neexistence příslušných upravujících právních norem, nad nebezpečími, která jsou s tím spojena a nad různými způsoby řešení v návaznosti na srovnání s někdy zásadně odlišnými úpravami v jiných zemích. Kéž by se tato kniha a tyto úvahy dostaly do rukou těch, kteří mají nyní pravomoc posunout vývoj trochu dopředu!

Zmíním nejdůležitější přednost této publikace:

Paní doktorka Kovářová není jen advokátka, bývalá ministryně, manažerka, vydavatelka *Rodinněprávních listů*, spisovatelka, není jen (skvělá!) organizátorka mnoha vzdělávacích akcí – přednášek, konferencí a setkávání odborníků na mnoha úrovních. Je především pevně vrostlá do své rodiny a zná její cenu! Je máma, manželka, dcera, byla i sestrou... Její knížka není jen o právu, psychologii, o advokátských přístupech atp., její knížka je o životě.

Ona zná krásu i úskalí dobrého manželství, zná radosti, ale také starosti s dětmi, ví, jak vypadá strach při nemoci blízkých a zná jejich ztrátu. To vše je zahrnuto nejen do odborného textu, ale také do rad a doporučení advokátům, které nabádá k morálním postojům a kterým stále a stále vysvětluje specifický charakter rodinných sporů a důležitost toho, aby nebyly rozdmýchávány, a to ani na přání klientů, ani s vidinou honorářů za zastupování. Soudila jsem desítky let rodinněprávní a opatrovnícké věci. Velice dobře tedy vím, jak moc záleží na advokátním zastoupení účastníků řízení, zejména rodičů, a u zastupujících advokátů vědomí těch principů, které jim v každé kapitole paní doktorka připomíná.

Neméně záslužné jsou její rady a doporučení klientům – z mého pohledu účastníkům řízení. Protože ví, na jakou strunu je také dobré zahrát, vyčísluje finanční náklady na vleklý soudní spor, nejen na ty, které zaplatí za advokátní zastoupení, ale i mnoho dalších nákladů – čas, který do sporu investují, včetně jeho přibližné finanční hodnoty, cesty k soudům, advokátům, znalcům atp. Připomíná, že nikdy nelze dopředu zcela předvídat, natož zaručit, jak spor nakonec dopadne!

Hlavně ale stále a stále opakuje, jaké ničivé účinky takový soudní spor má nejen na život dětí i vlastní životy rodičů, ale také jak destruuje vztahy v širších rodinách, kupř. prarodičů, dalších příbuzných a přátel a jak je rozděluje. Jak ničí zázemí všech, kteří by co nejširší zázemí právě v určitém čase potřebovali.

To považuji za nejcennější část publikace. Nabádá obecně k ochotě ke kompromisům, ke slušnosti, určité mravnosti, nesobectví, k empatii, neboť se jedná o hodnoty, které mají zcela zásadní obecnou platnost. Hodnoty, které by primárně měly být předávány v rodinách dětem a vnukům z generace na generaci. Čím více se tyto hodnoty z rodinných vztahů nyní vytrácí, tím je důležitější je připomínat.